

Világítás

ban), Domokos Róbert (hadikórházban), Eröss Bertalan Gyula, Fekete Lajos, Gedő Gusztáv, Hemző Lajos, Intódy Oszkár, Jász Kürthy Ferenc, Kaposi János, Kálni István (olasz fogságban), Kiss Imre Sándor, Koós Károly, Koós Tibor, Kriener Jenő, Krisztinkovich Imre, ifj. Lenkei György, Lévai Elemér, Liptai Lajos, Marosffy Lajos (hadikórházban), Marosi Henrik, Mányoki Emil, Nagy Gáspár, Pintér Lajos (hadikórházban), Rábai Tivadar, Semjén Rezső, Sipos Zoltán, Szalóki Zoltán, A. Székely Károly, Tanai Dezső, Ternyei Lajos (hadikórházban), Vértés Mihály.

Dicső nevüket az Orsz. Színészegyesület székháza lépcsőházában, márványtáblán örökítette meg, melyet kegyeletes ünnepléssel avatott fel, 1926. március 30-án. (Erődi Jenő és dr. Farkas Ferenc.)

Világítás. A szinpadai világítás problémáját az ókorban nem ismerték. Abban az időben a színelőadásokat kizárólag nappal tartották meg. Az állandó szinpadai világítást a középkori misztériumdrámáknál kezdték el használni, amikor a szinpad körül fáklyákat helyeztek el. Később gyertyákat, majd olajlámpákat használtak fáklya helyett, amit a XVIII. század végén felváltott a petróleum, majd az acetilén (carbíd), és a gáz, végül a villanyvilágítás. Hazánkban még a XVIII. század végén és a XIX. század elején is csak fagygyertyával világították meg a szinpadokat. Előadás alatt azután, ha pislogni kezdett a gyertya, egy szolgáló, vagy maga a színész is lekoppantotta a kiégett kanócot jelenése közben. A Nemzeti Színházba 1838. március 19-én vezették be a légszusz-világítást. A nézőtér fénybeli elkülönítését már a Kelemen-korabeli első úttörők is ismerték, amit először takarékoskodásból alkalmaztak, majd belátták ennek nagyszerű hatását a szinpadra. Azóta hazánkban is mindenütt előadás alatt a nézőtér homályban van, míg intenzíven csak a szinpadot világít-

ják meg. Az elektromos villanyvilágítás első idejében a fényhatások és a színbeli átmenetek igen darabosak és rítkitően természetellenesek voltak. Ugynevezett hatásvilágításról (világítási effektusról) szó sem lehetett. Az úgynevezett lábvilágítást (rivalda) már az első időben ismerték (bablonka) és 2-3 olajméccsessel vagy gyertyával helyettesítették, amelyek elé takaró bádoglemezeket helyeztek, hogy a fény ne zavarja a közönséget. A szuffita- (meny-nyezet) világítás az 1840-es években lett ismeretes hazánkban. Az előbb említett két világítási hatáson kívül a szinpadon kb. 1890 óta használják még a reflektorokat, (fényvetőtartályok) a neoncsöves oldalvilágításokat (ständer) és az elektromos rövidzárlatokat, (vil-lám.) A reflektorok két részre oszthatók: izzó és ívlámpás készülékekre. Az utóbbiakat, ma már primitív lokális kezelésük miatt, nem igen használják nagyobb színházaknál. A modern színházaknál az összes világítási hatásokat az u. n. világítási fülkéből irányítják, ahova a különböző szabályzó, ellenálló és elosztó készülékekkel összpontosítják az összes vezetékeket. A villanyvezeték, a rövidzárlatok és az esetleges tűz elkerülése végett, a szinpadon mindenütt kábelebbe vannak burkolva. A reflektorok elé különböző színes zselatin lemezeket helyeznek előírt színekben, amelyekkel azután keverik a fényhatásokat. E reflektorok fényét ujabbban az u. n. iris-lencsékkel tudják egy helyre koncentrálni, illetve szétárasztani. Ismeretesek a szinpadon még a világítócsatornák, amelyeket a szinpadotára fektetve a díszletek megvilágítására használnak, továbbá a horizontvilágítás és a nézőtéri reflektor világítás. Legujabbban azonban pl. autólámpákkal is világítanak egyes színházakban. (Uj Színház.) A szinpadai világítás egy másik válfaja a vetítés. Ez ugyancsak két részre osztható: egyszerű és objektív (lencsés) vetítésekre. Az egyszerű vetítéseknél ismerjük az áttetsző (színes üvegen vagy zselatinon keresztül vetített) és az árnyékolt (a fényforrás előtt nincs áttetsző anyag) vetítést. De mindegyike lehet álló és mozgó is. Az